

Fehérje szintézis 2. TRANSZLÁCIÓ

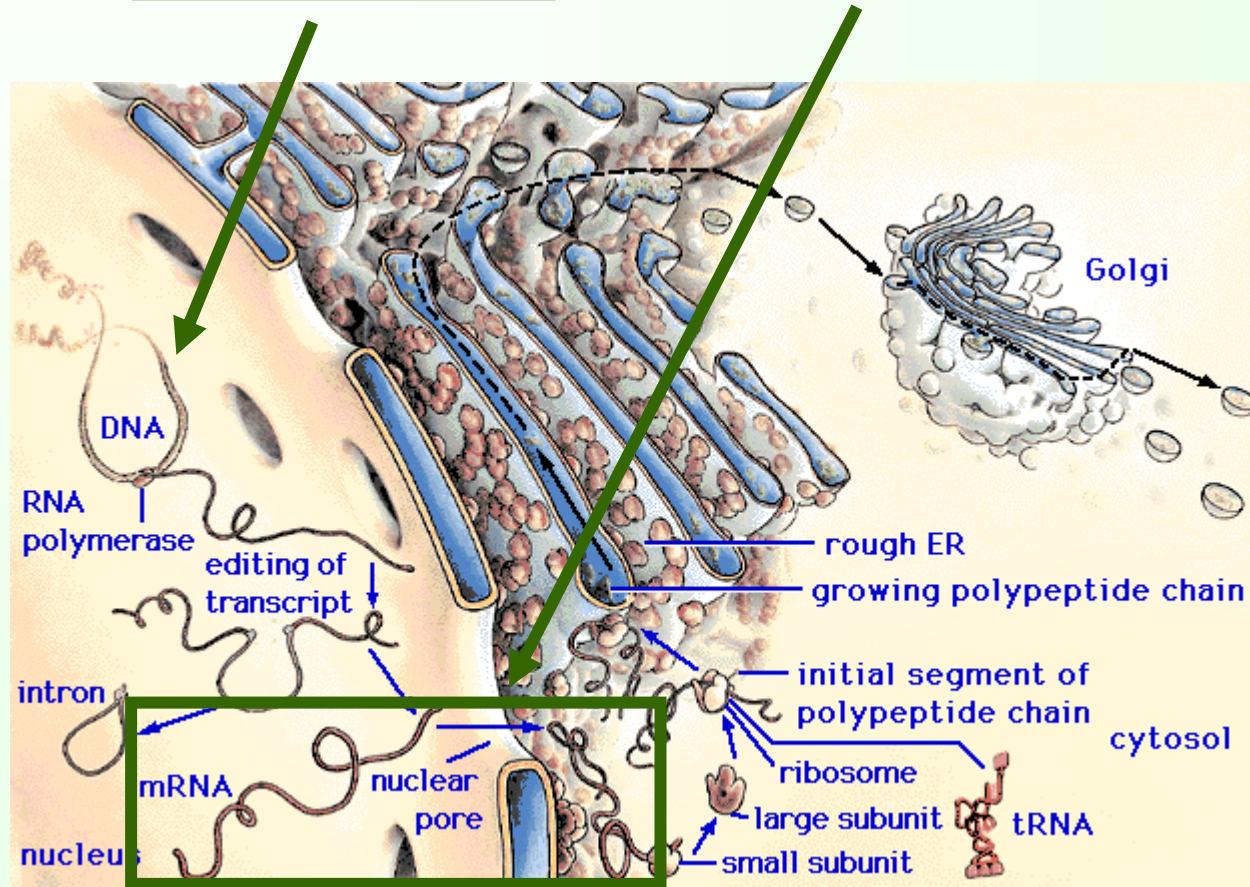
Molekuláris biológia kurzus
7. hét

Kun Lídia
Genetikai, Sejt- és immunbiológiai Intézet

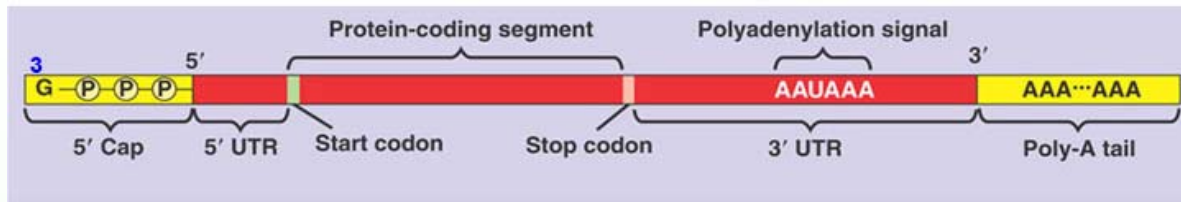
Gén → mRNS → Fehérje

Transzkripció

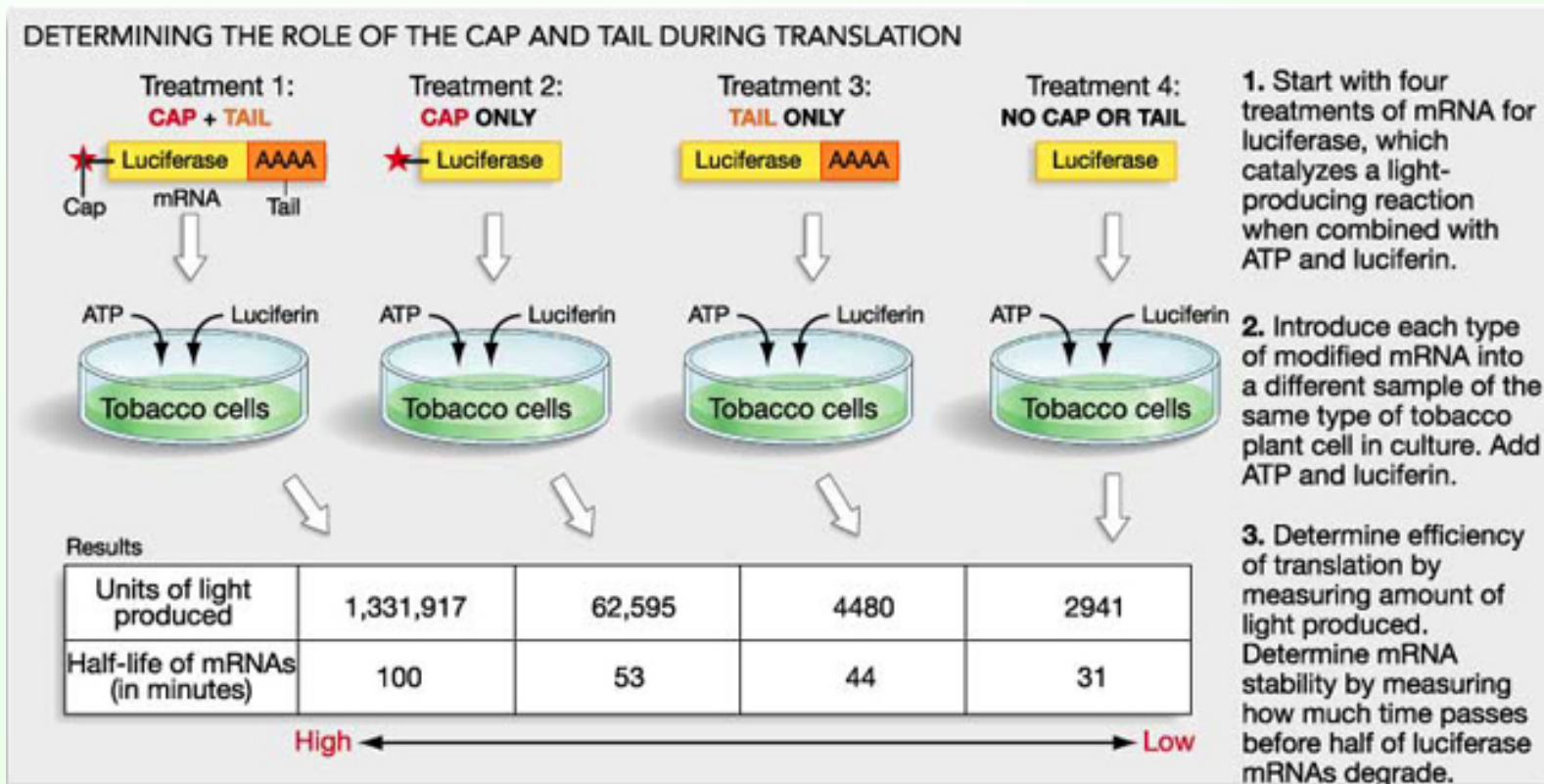
Transzláció

A „transzkriptum”: mRNS

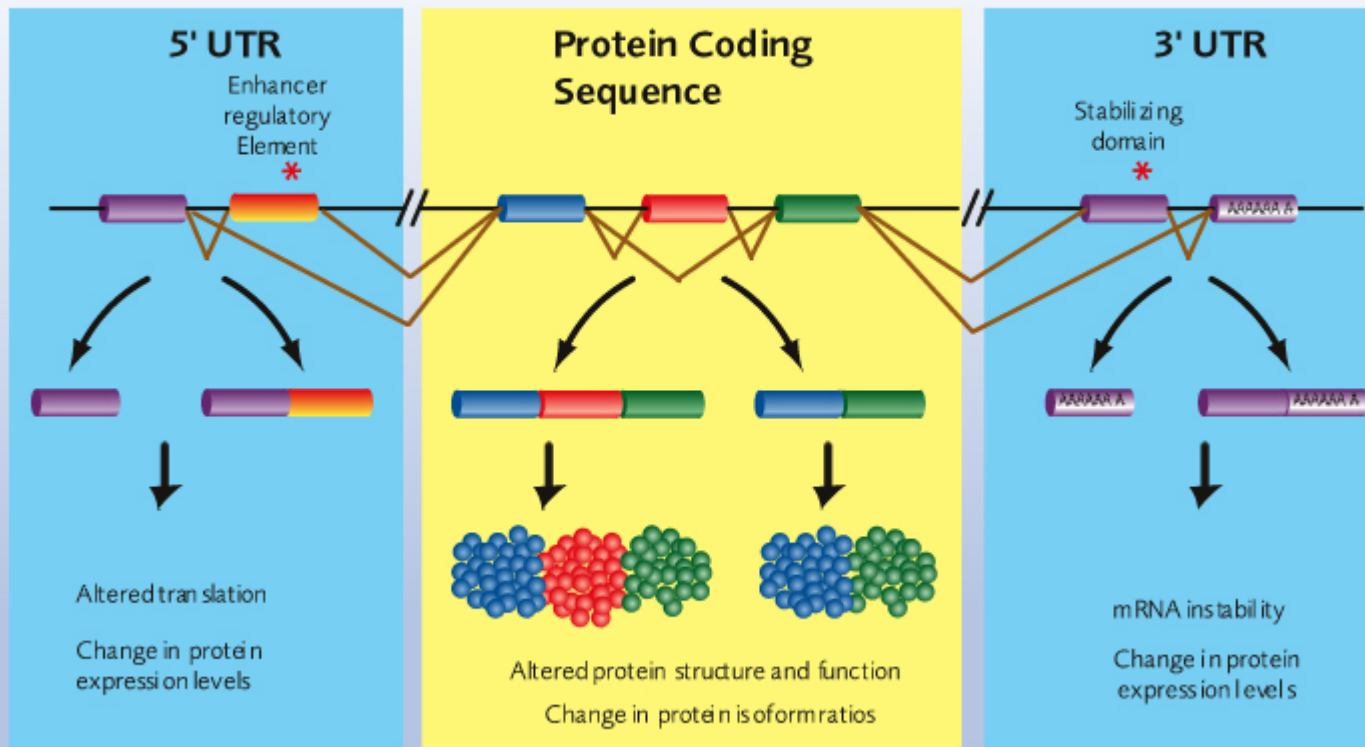
Hogyan mutatható ki a „cap” és „tail” szerepe

Alternatív splicing

Egy gén → különböző fehérje

The impact of alternative RNA splicing

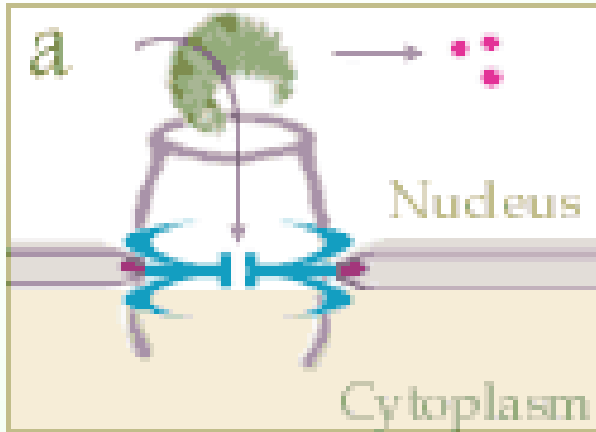
Az mRNS által hordozott kód

3 nukleotid (kodon) = 1 aminosav

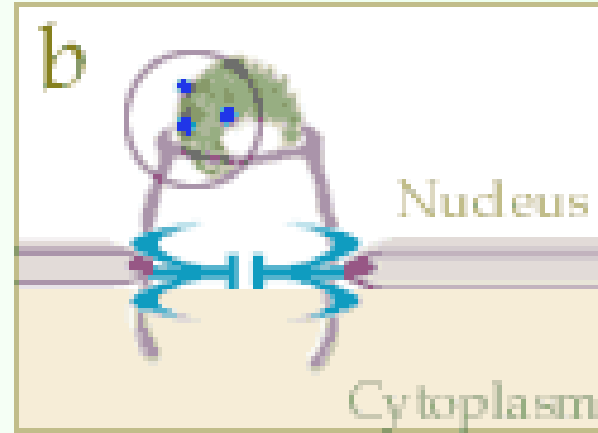
GCA	AGA									UUA
GCC	AGG									UUG
GCG	CGA					GGA				CUA
GCU	CGC					GGC		AUA		CUC
	CGG	GAC	AAC	UGC	GAA	CAA	GGG	CAC	AUC	CUG
	CGU	GAU	AAU	UGU	GAG	CAG	GGU	CAU	AUU	CUU
Ala	Arg	Asp	Asn	Cys	Glu	Gln	Gly	His	Ile	Leu
A	R	D	N	C	E	Q	G	H	I	L
				AGC						
				AGU						
			CCA	UCA	ACA			GUA		
			CCC	UCC	ACC			GUC		UAA
AAA		UUC	CCG	UCG	ACG		UAC	GUG		UAG
AAG	AUG	UUU	CCU	UCU	ACU	UGG	UAU	GUU		UGA
Lys	Met	Phe	Pro	Ser	Thr	Trp	Tyr	Val		stop
K	M	F	P	S	T	W	Y	V		

univerzális / redundáns / lineáris

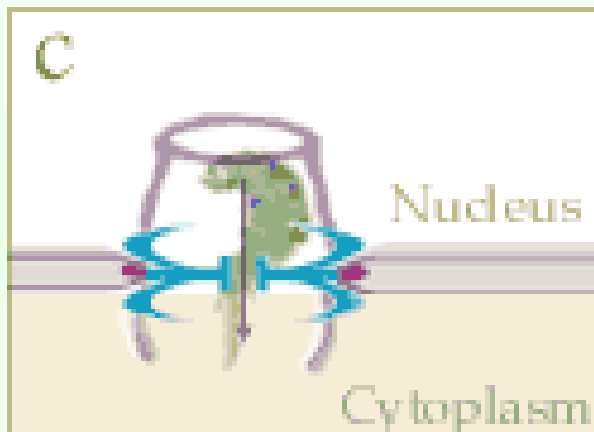
Az mRNS „gate”-transzportja

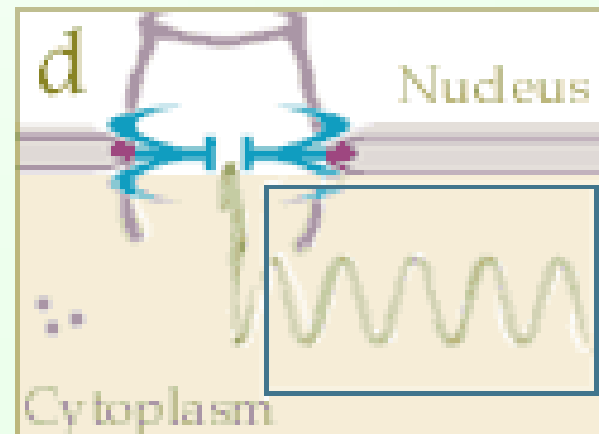
hnRNP-k leválnak a kész mRNS-ről

Transzport proteinek felismerik és kötődnek hozzá (Ran GTP)

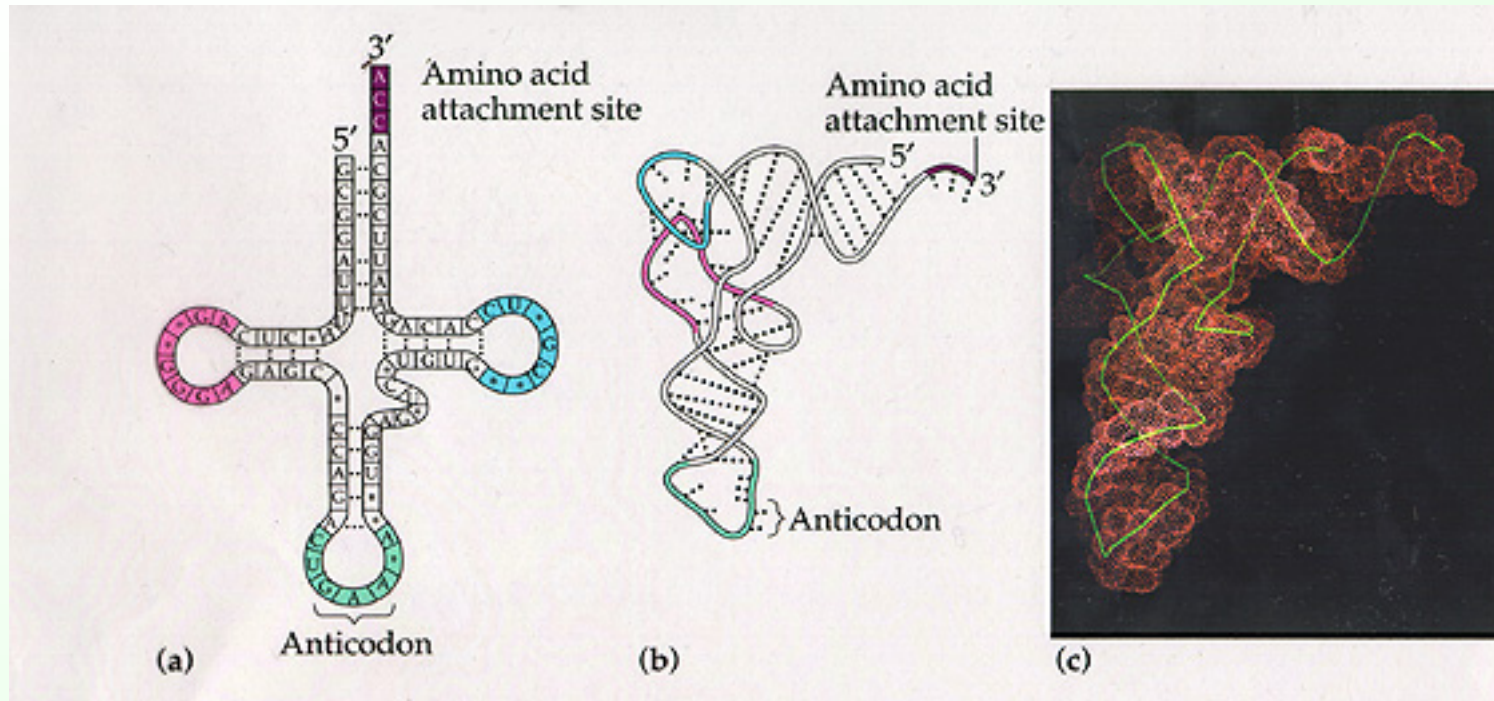

Aktív transzporttal átkerül a magpóruson

A citoplazmában kicsavarodik, leválnak a transzport fehérjék

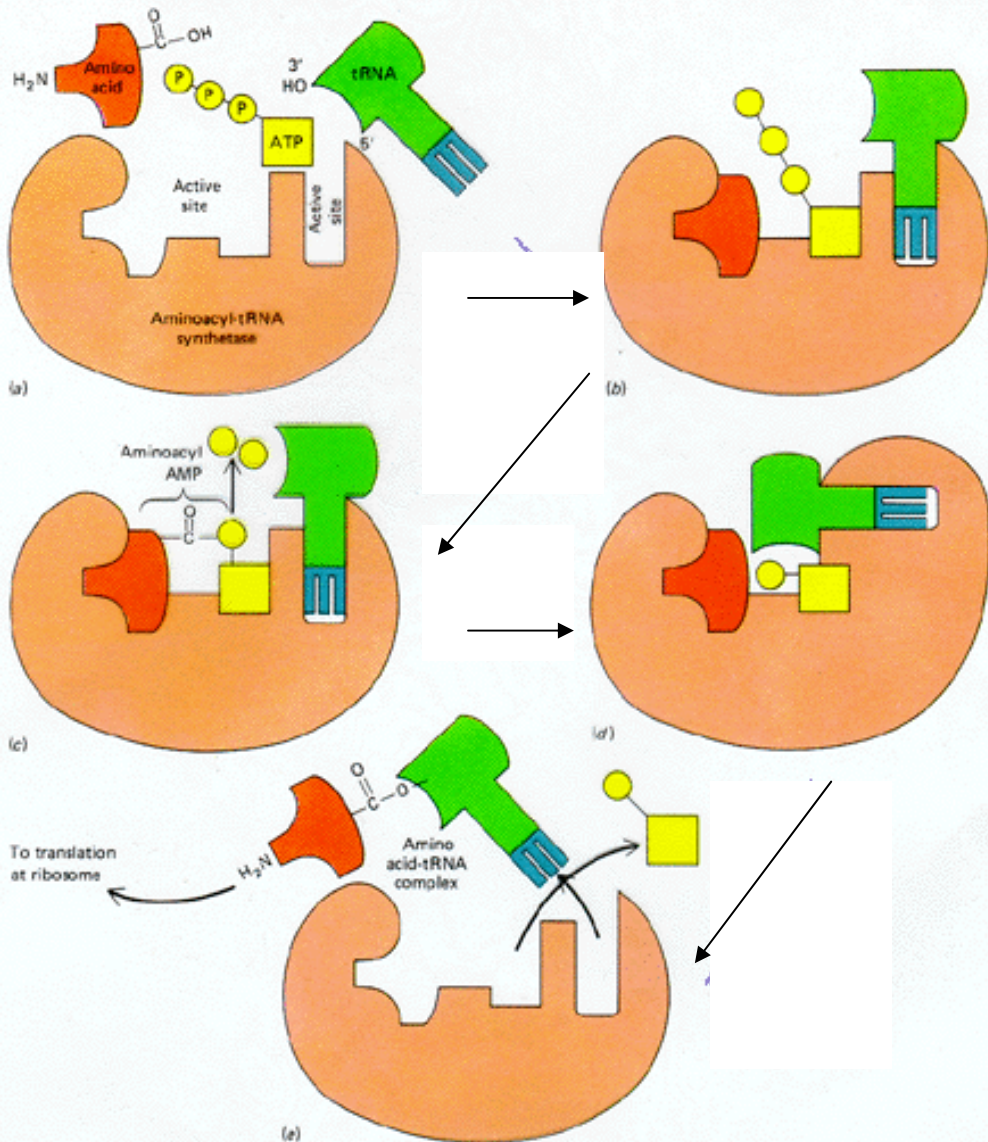
A kódot a tRNS fejtí meg

**-ez is egy nukleotid lánc,
de komplex 3D struktúrát képes felvenni**

Módosult purin: inozin(I) metilinosine (MI), metilguanozin (MG)
Módosult pirimidin: ribotimidin(T); pszeudouridin(ψ), dihidrouridin (D)

Aminosav aktiválás

-minden aminosavnak meg van a **specifikus transzferáza**:
Pl. alanil-tRNS szintetáz,
metionil-tRNS szintetáz stb.

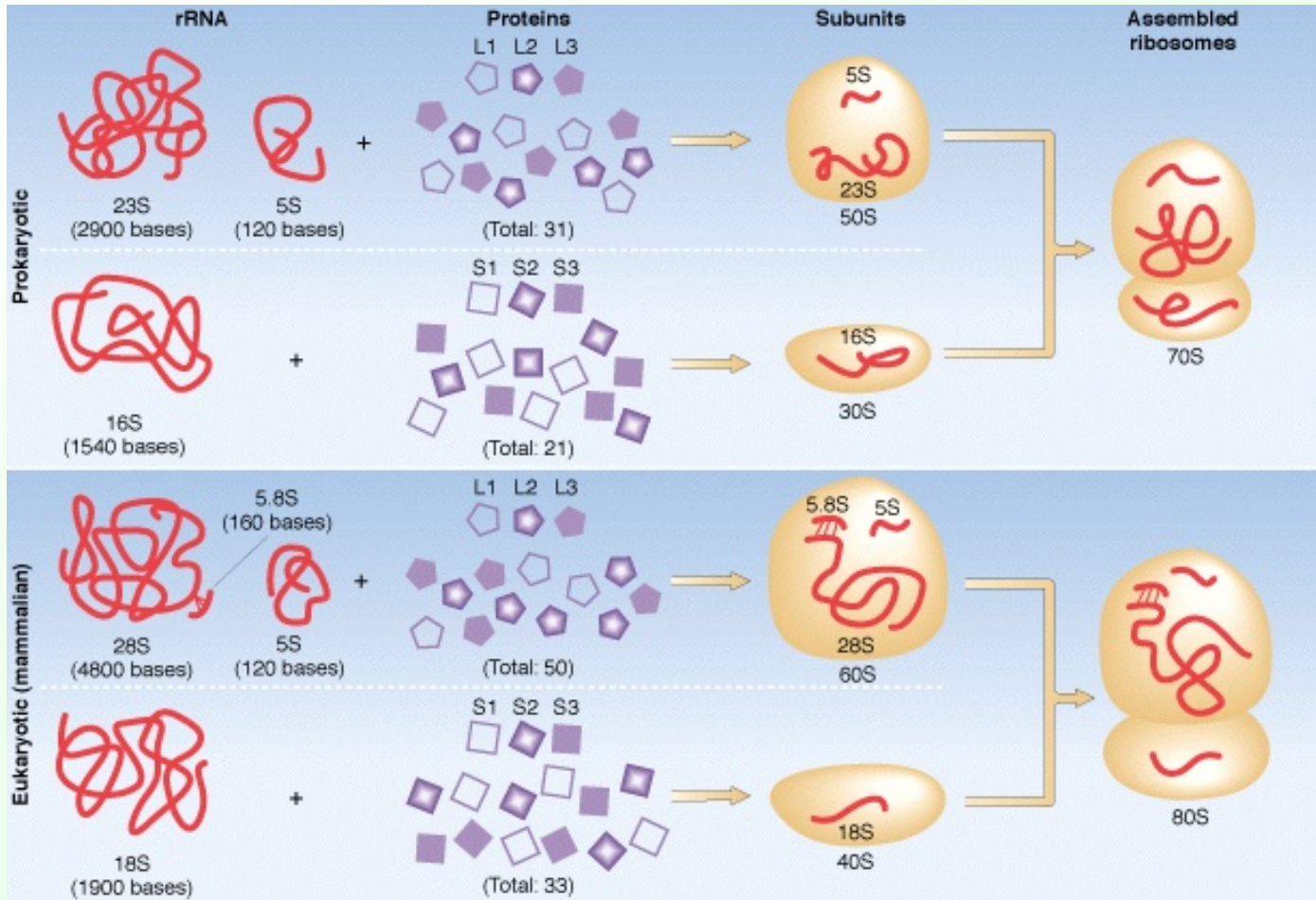
A tRNS lötyögős vége

second base	U	C	A	G	third base
first base U	UUU Phe	UCU	UAU Tyr	UGU Cys	U
	UUC	UCC Ser	UAC	UGC	C
	UUA Leu	UCA	UAA Stop	UGA Stop	A
	UUG	UCG	UAG Stop	UGG Trp	G
first base C	CUU	CCU	CAU His	CGU	U
	CUC Leu	CCC Pro	CAC	CGC	C
	CUA	CCA	CAA Gln	CGA	A
	CUG	CCG	CAG	CGG	G
first base A	AUU	ACU	AAU Asn	AGU Ser	U
	AUC Ile	ACC Thr	AAC	AGC	C
	AUA	ACA	AAA Lys	AGA	A
	AUG Met	ACG	AAG	AGG	G
first base G	GUU	GCU	GAU Asp	GGU	U
	GUC Val	GCC Ala	GAC	GGC	C
	GUA	GCA	GAA Glu	GGA	A
	GUG	GCG	GAG	GGG	G

=initiation codon
 =termination codon

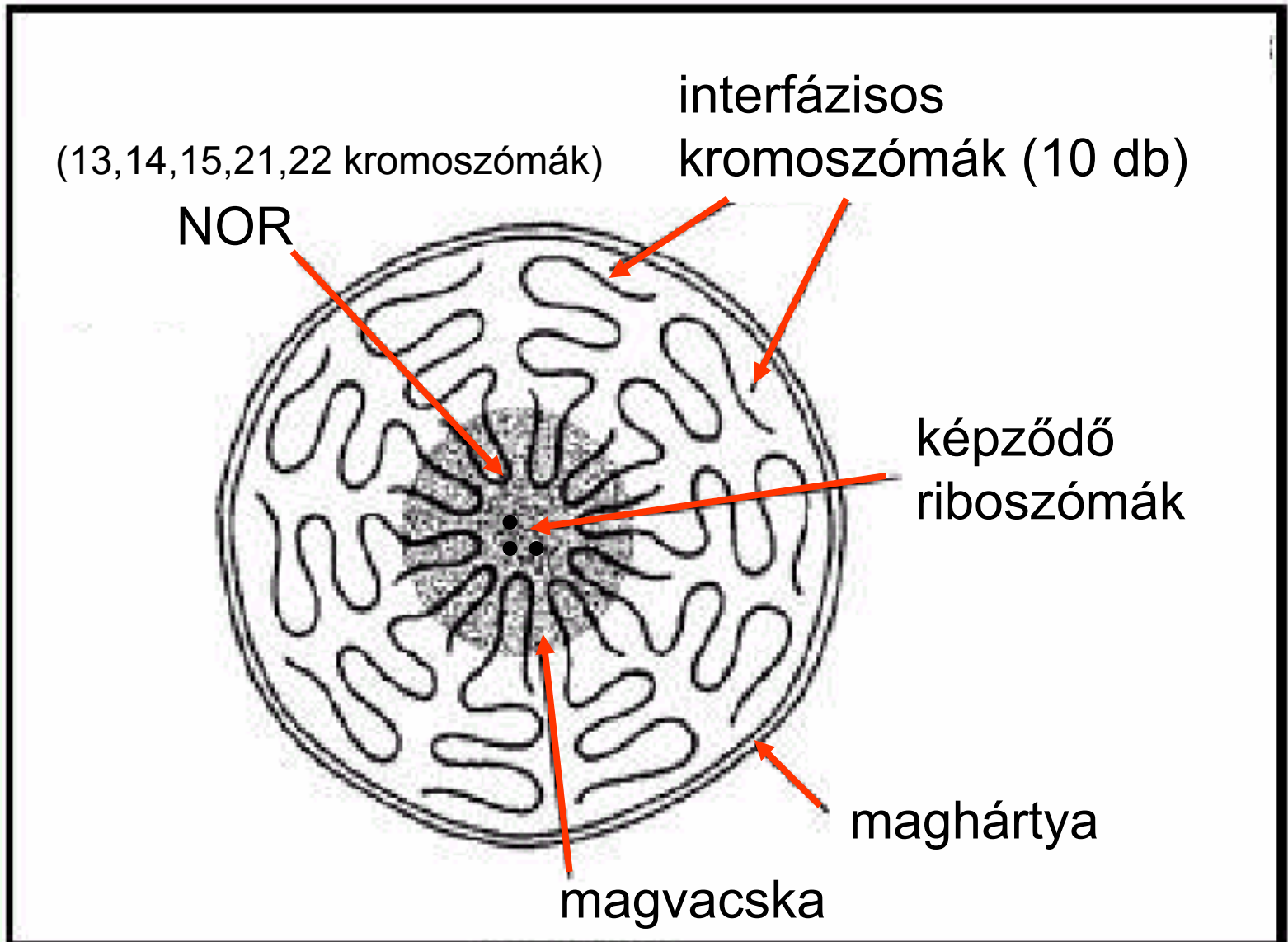
20 aminosav → 64 tRNS
(hiba 1/60-80000)

A riboszóma (rRNS + fehérjék)

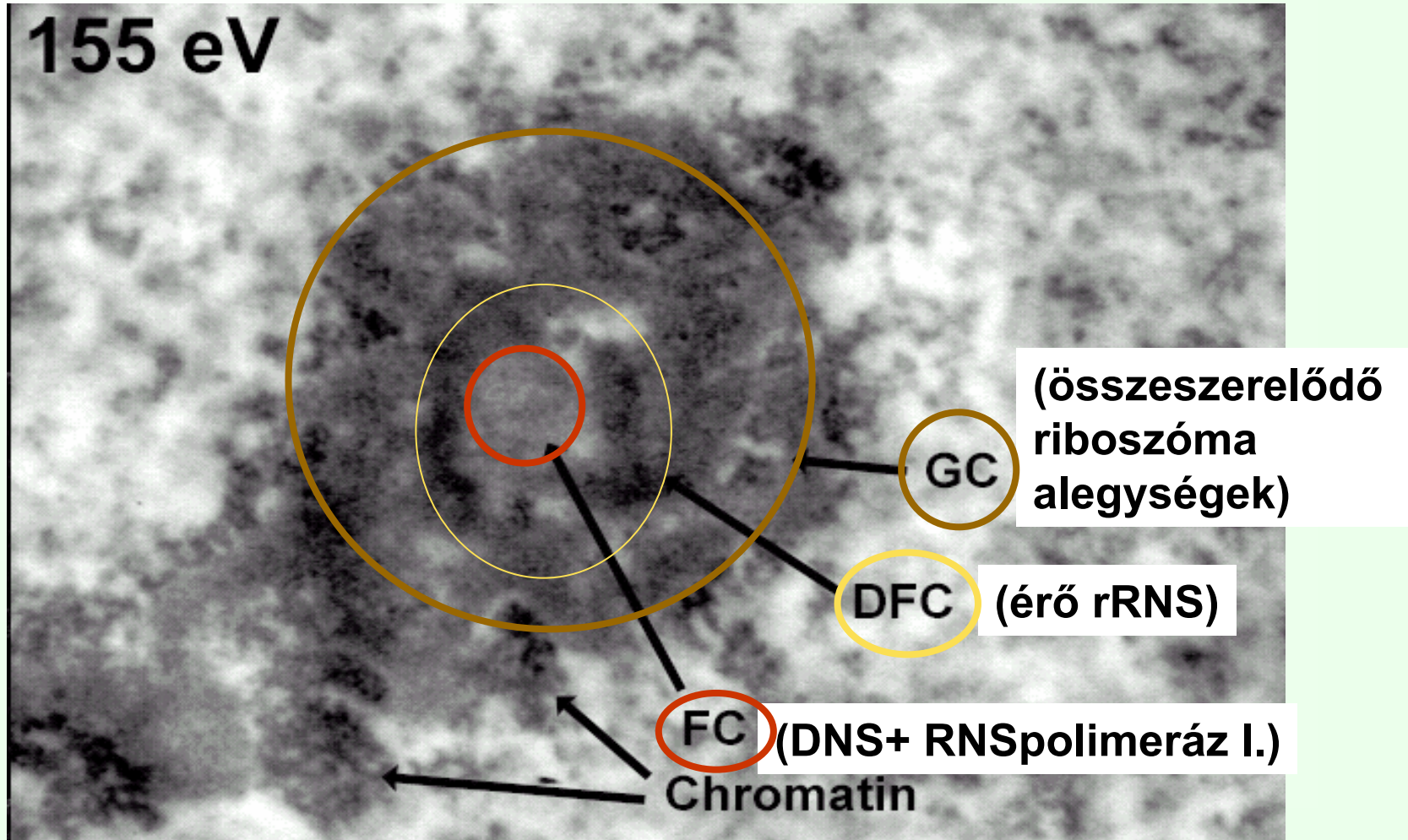
S= Svedberg (céziumklorid oszlopon való centrifugáláskór adódó szedimentációs egység)

rDNS (az rRNS kódja)

Riboszóma képződés

(**F**ibrilláris **C**entrum → **D**enz **F**ibrilláris **K**ompartment →
Granuláris **K**ompartment)

Szintézis felület: riboszóma kötőhelyek

mindkét alegység

60S

A hely - aminoacil tRNS

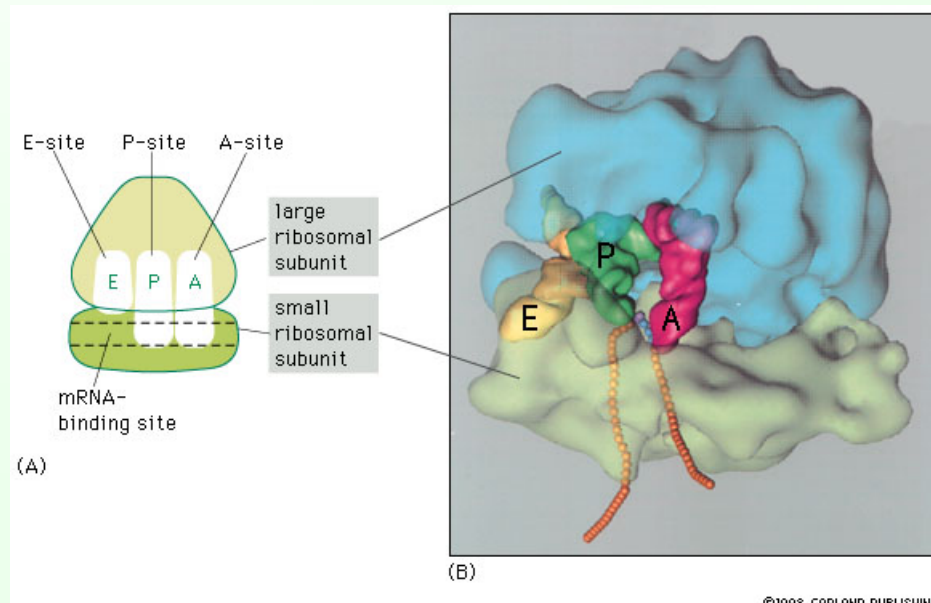
(katalízis-ribozim)

P hely - peptidil tRNS

ER membrán

E hely - üres tRNS

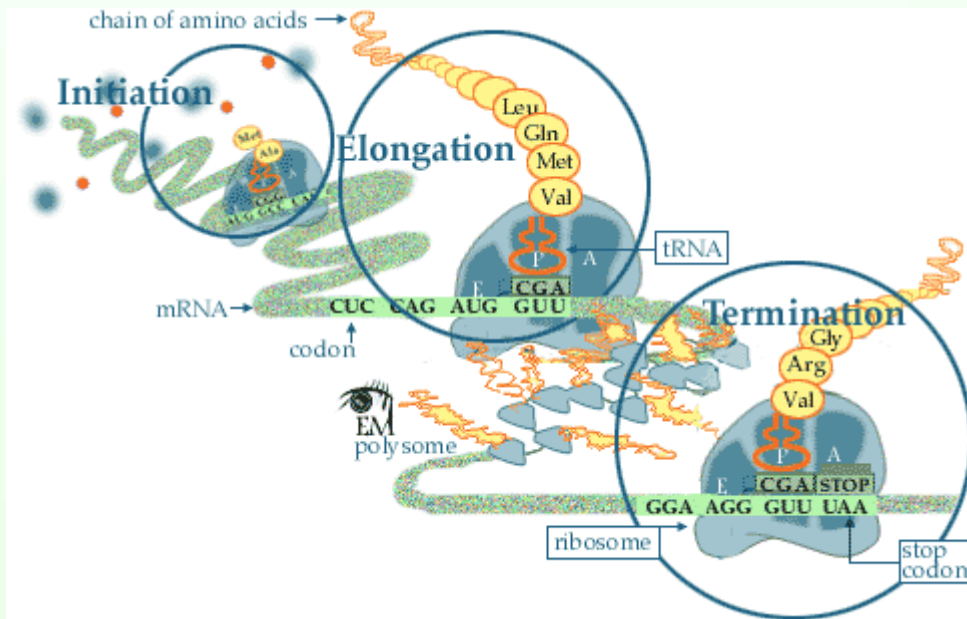
mRNS kötés

mRNS, tRNS+aminosav, riboszóma
került a citoplazmába

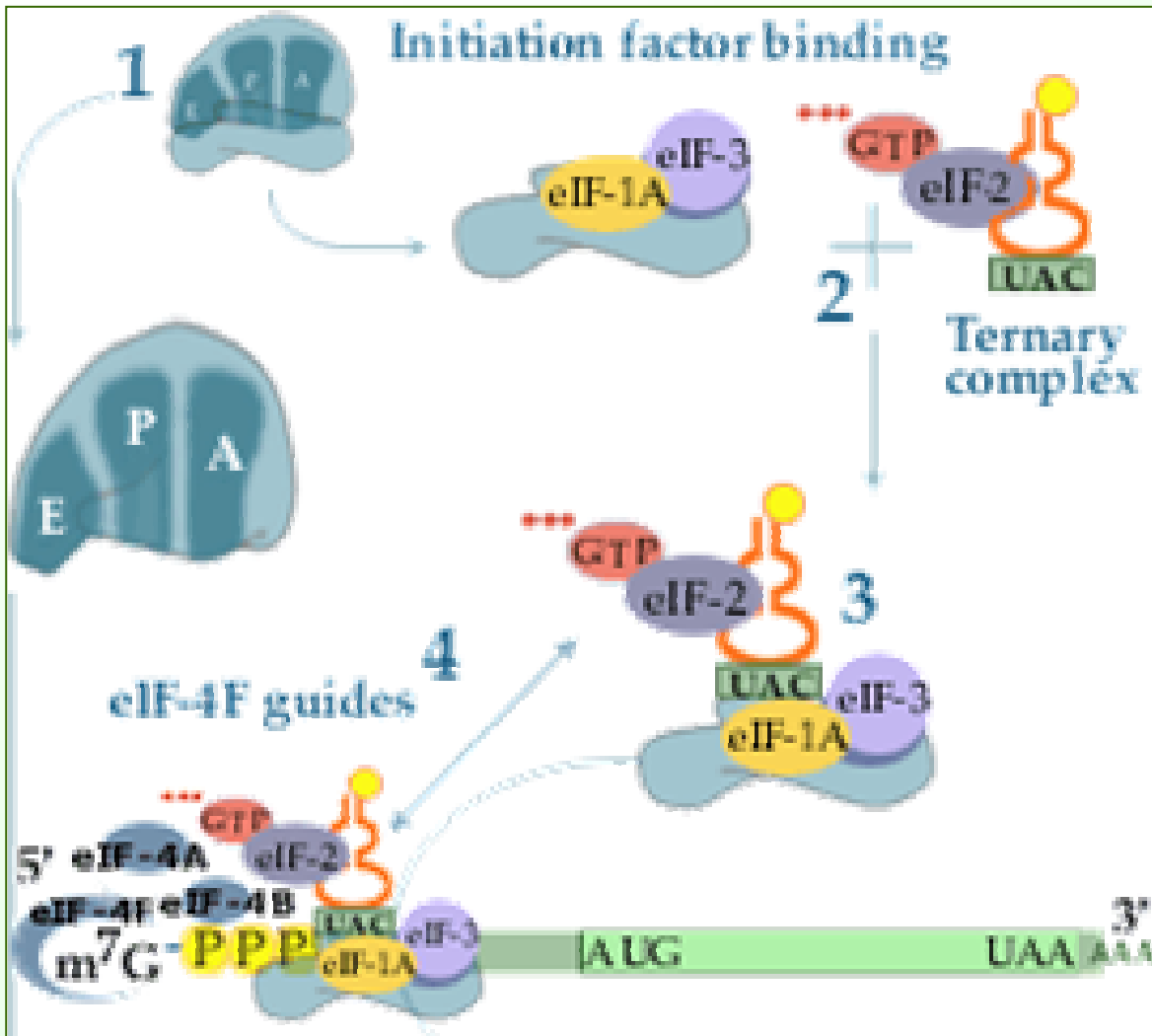
KEZDŐDHET A FEHÉRJE SZINTÉZIS

Lépései:

INICIÁCIÓ
ELONGÁCIÓ
TERMINÁCIÓ

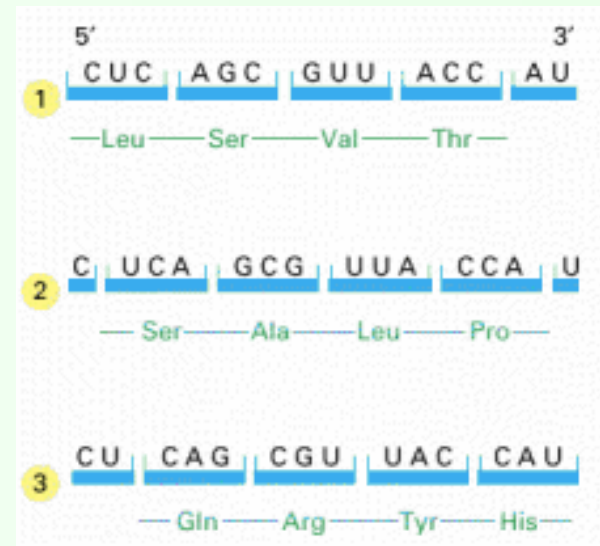
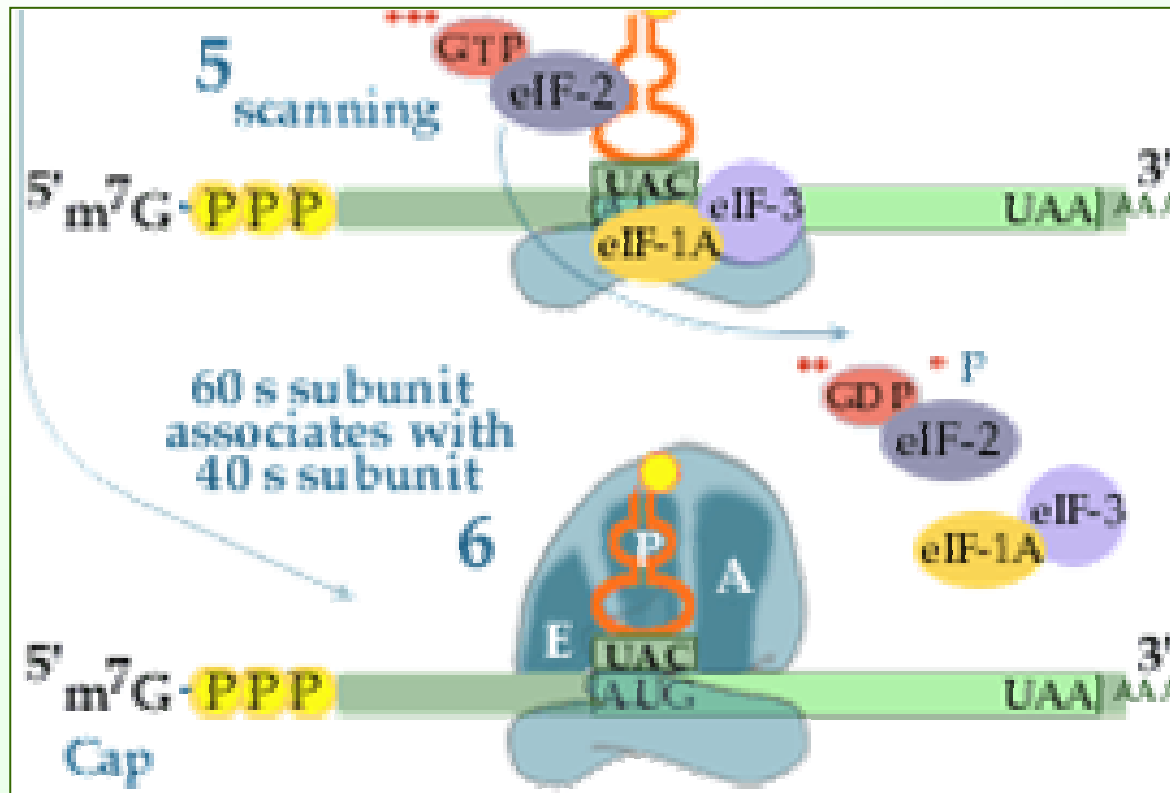
Iniciáció: a szereplők találkozása

-a **kis riboszóma alegység** az **iniciáló faktorok** segítségével és a kezdő amino-acil **(Met)-tRNS**-sel az mRNA-hez kötődnek

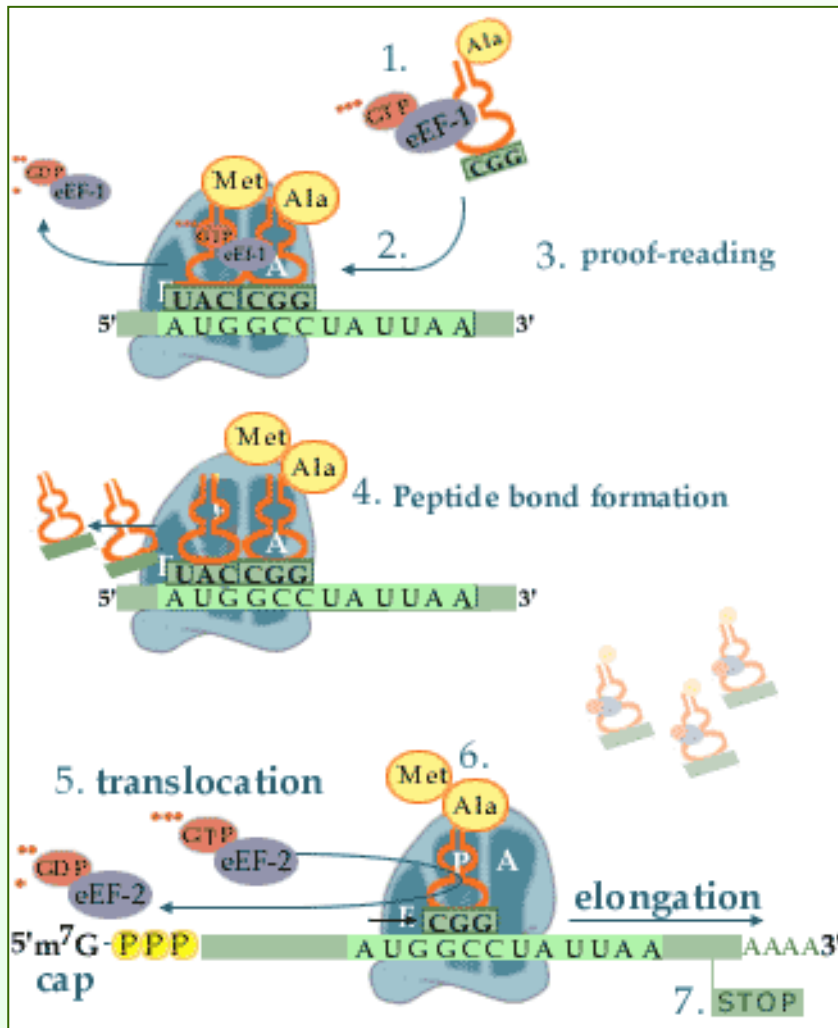
Iniciáció: az olvasási keret

Az iniciáló komplex addig „keres”
míg a **START** kodonig ér

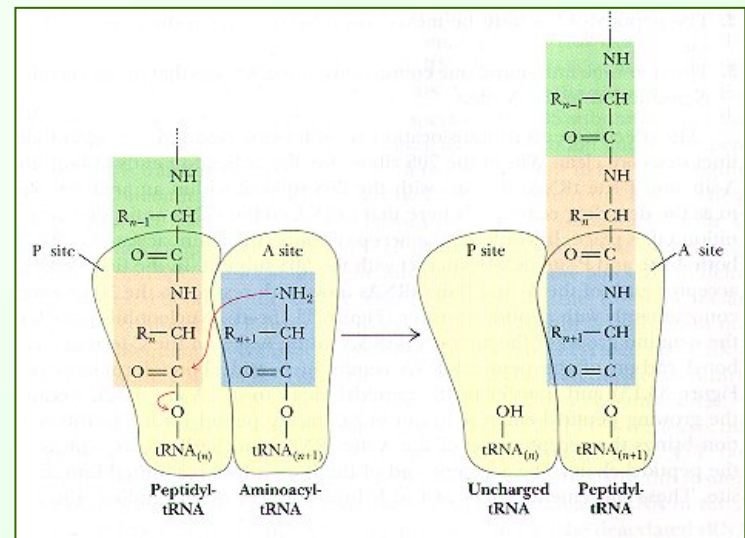

-ha az **olvasási keret** elcsúszhatna, egészen más fehérjék fordítódna-nak le az eredeti kódról

Elongáció: peptidkötések jönnek létre

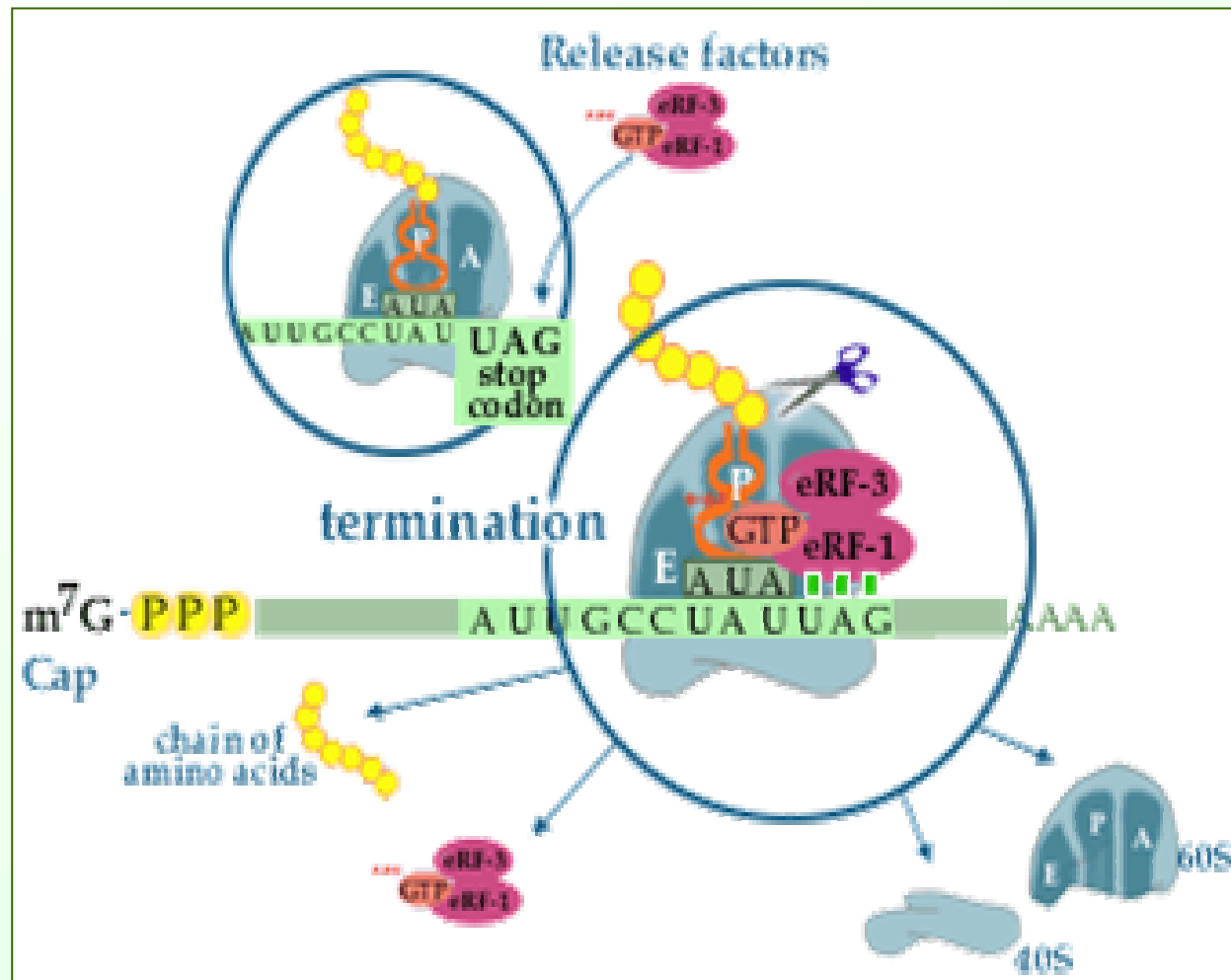

Peptidil transzferáz= ribozim (60S)
 1 peptidkötés „ára”= 2 ATP, 2 GTP.
 Szintézis iránya: N → C terminális

Közben a riboszóma pontosan 3 nukleotidnyit lép előre (a 3' vég felé)

Termináció: a folyamat a STOP kodonhoz ér

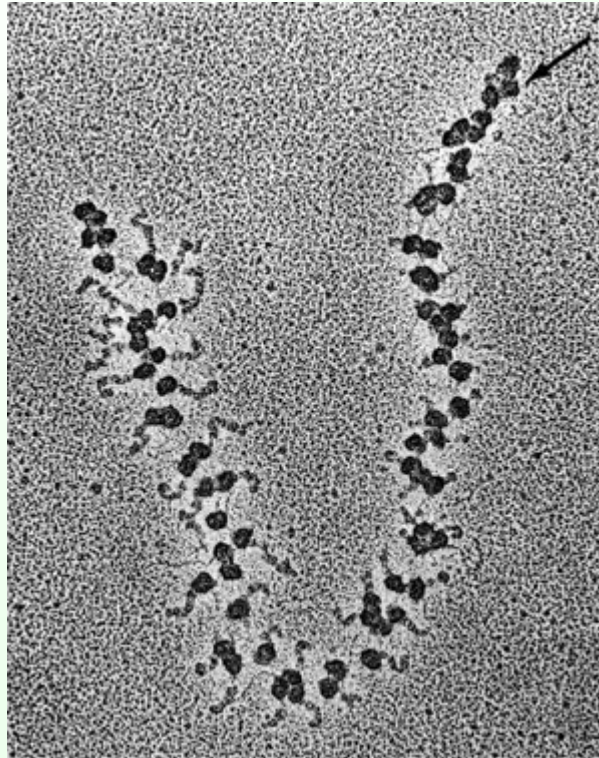
„release” faktorok kötődnek a stop kodonhoz

→ nem tud több aminoacil-tRNS bekötődni

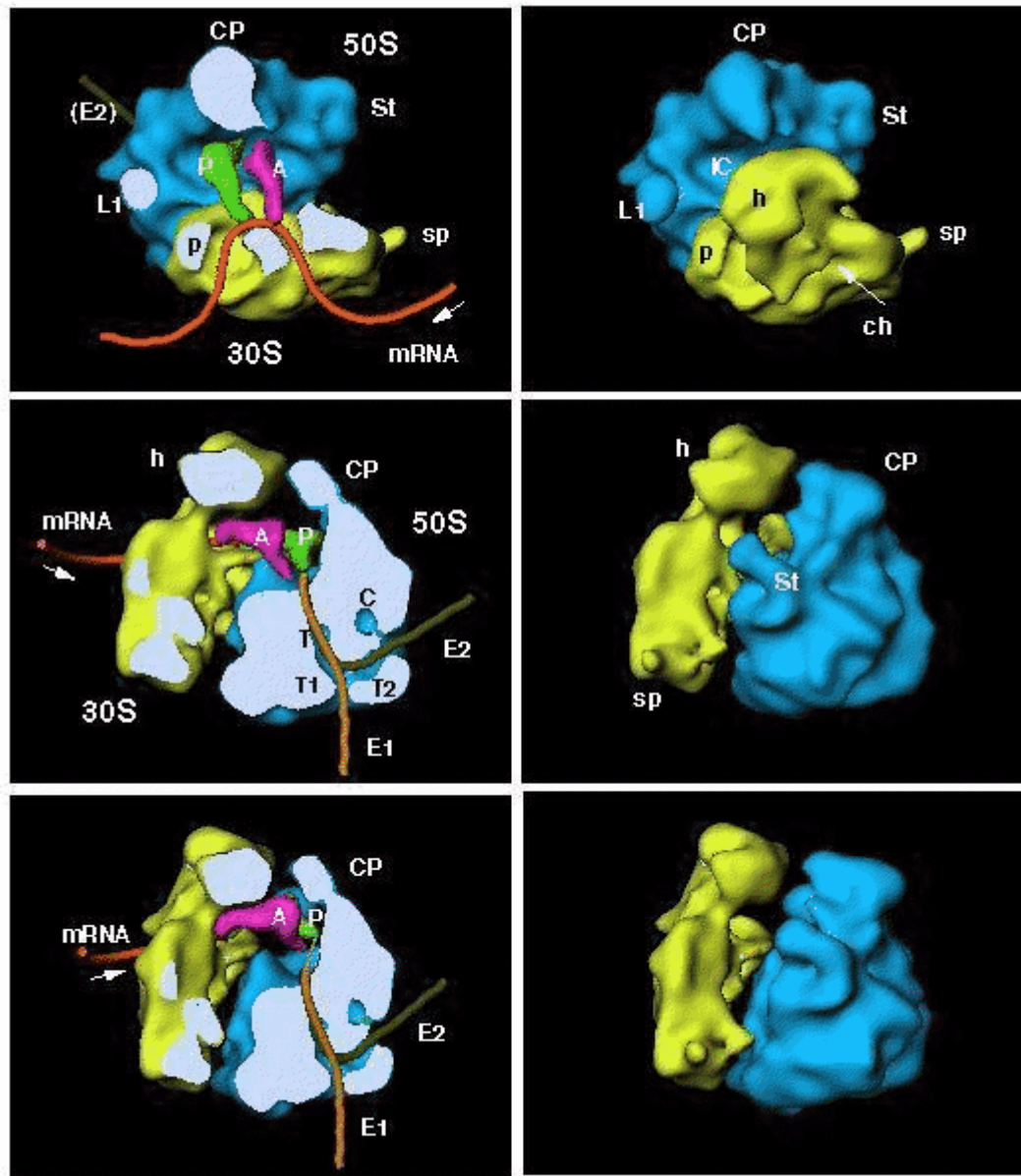
→ a nagyalegység bontani képes a peptidil-tRNS észterkötést

→ a peptid leválik, a riboszóma alegységek szabaddá válnak egy újabb iniciációra

Poliriboszóma

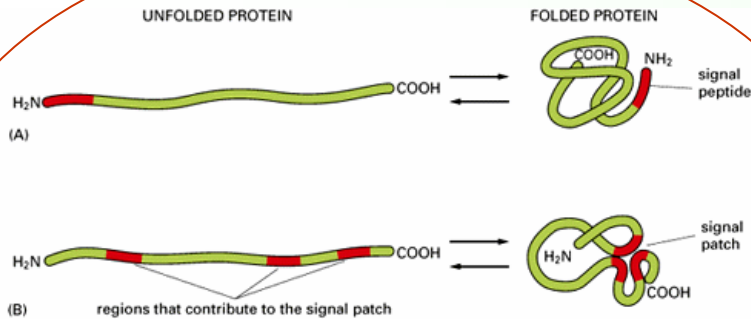
Csatorna képződése a riboszómális komplexben

A célbajuttató szignálszekvenciák jellemzői

Cél organelum	Jellegzetes hely a proteinen	Szignál eltávolítás	A szignál jellege
dER	N-terminal	+	6-12 főként hidrofób aminosav, gyakran egy vagy több bázikus aminosav követi
Mitochondrium	N-terminal	+	3-5 nem egymásutáni Arg vagy Lys reziduum, gyakran Ser és Thr ; sohasem Glu vagy Asp
Chloroplast	N-terminal	+	Nincs általános motívuma, gyakran gazdag Ser, Thr-ban, kevés Glu és Asp
Peroxisoma	C-terminal	-	Ser-Lys-Leu
Nucleus	Internal	-	5 bázisos aminosav clustere vagy két rövidebb cluster melyet 10 aminosav választ el

Fehérje szállítás szortírozás

Szignál szekvencia/folt

szabad riboszómán
szintetizálódott fehérje
(szintézis után)

NLS

Sejtmag

1.Kapu transzport

szignál nélkül

Mitokondrium
Peroxiszóma

*2.Poszttranszlációs
transzmembrán transzport*

Citoszol

**szabad riboszómán
elkezdett fehérje
(szintézis közben)**

**N-terminális
hidrofil szignál**

**Endoplazmás
retikulum**

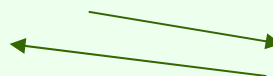
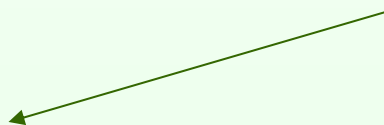
*3. Szintézis közbeni
transzmembrán
transzport*

4. Vezikuláris transzport

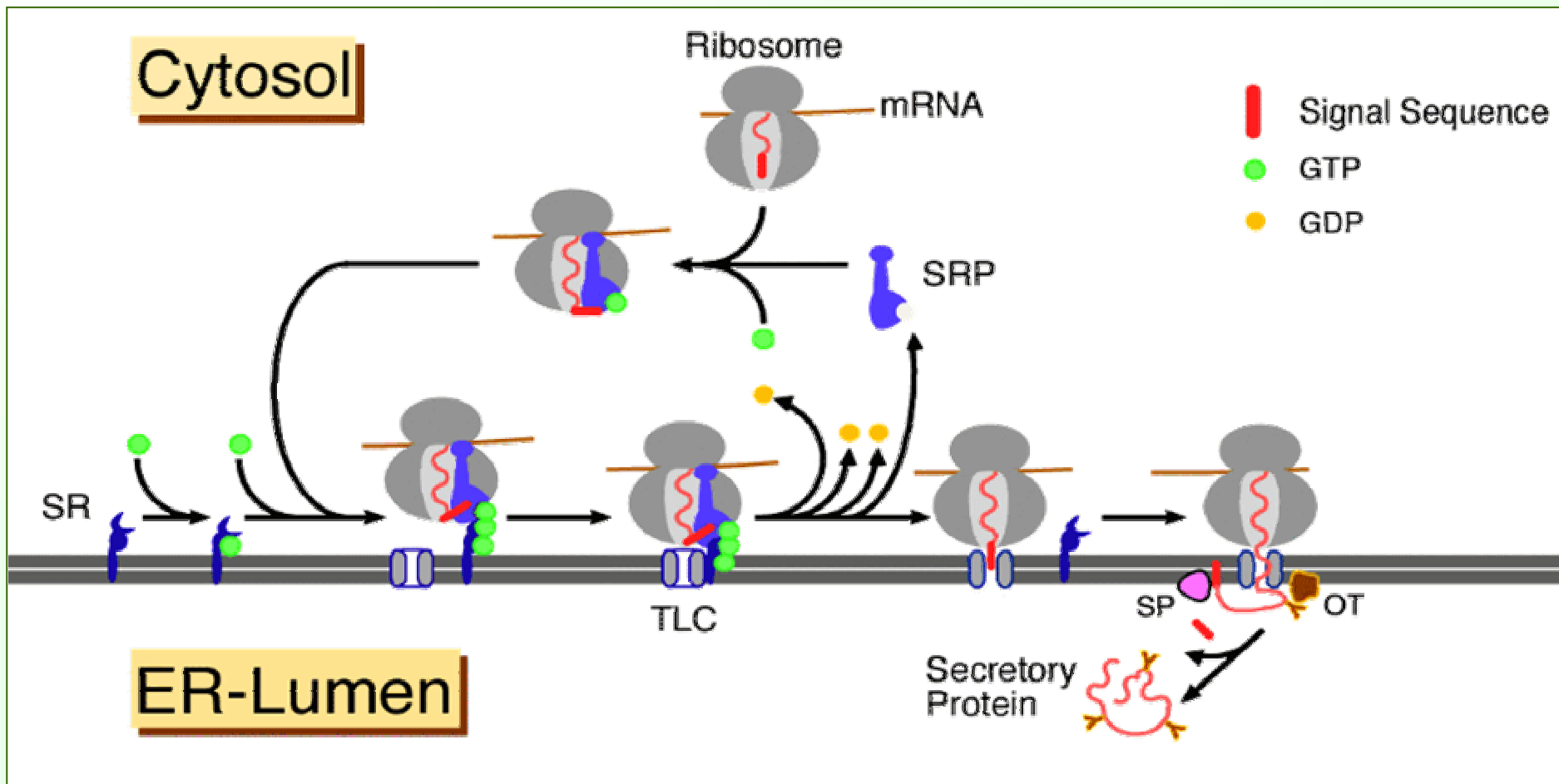
Golgi

lizoszóma

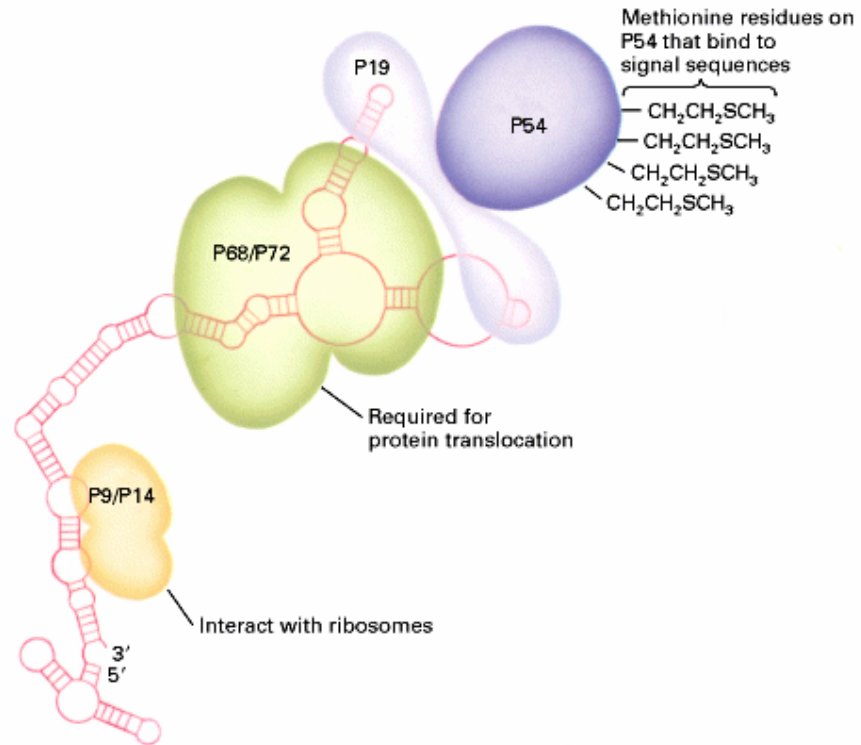

plazmamembrán

Szekréción fehérje → DER

SRP

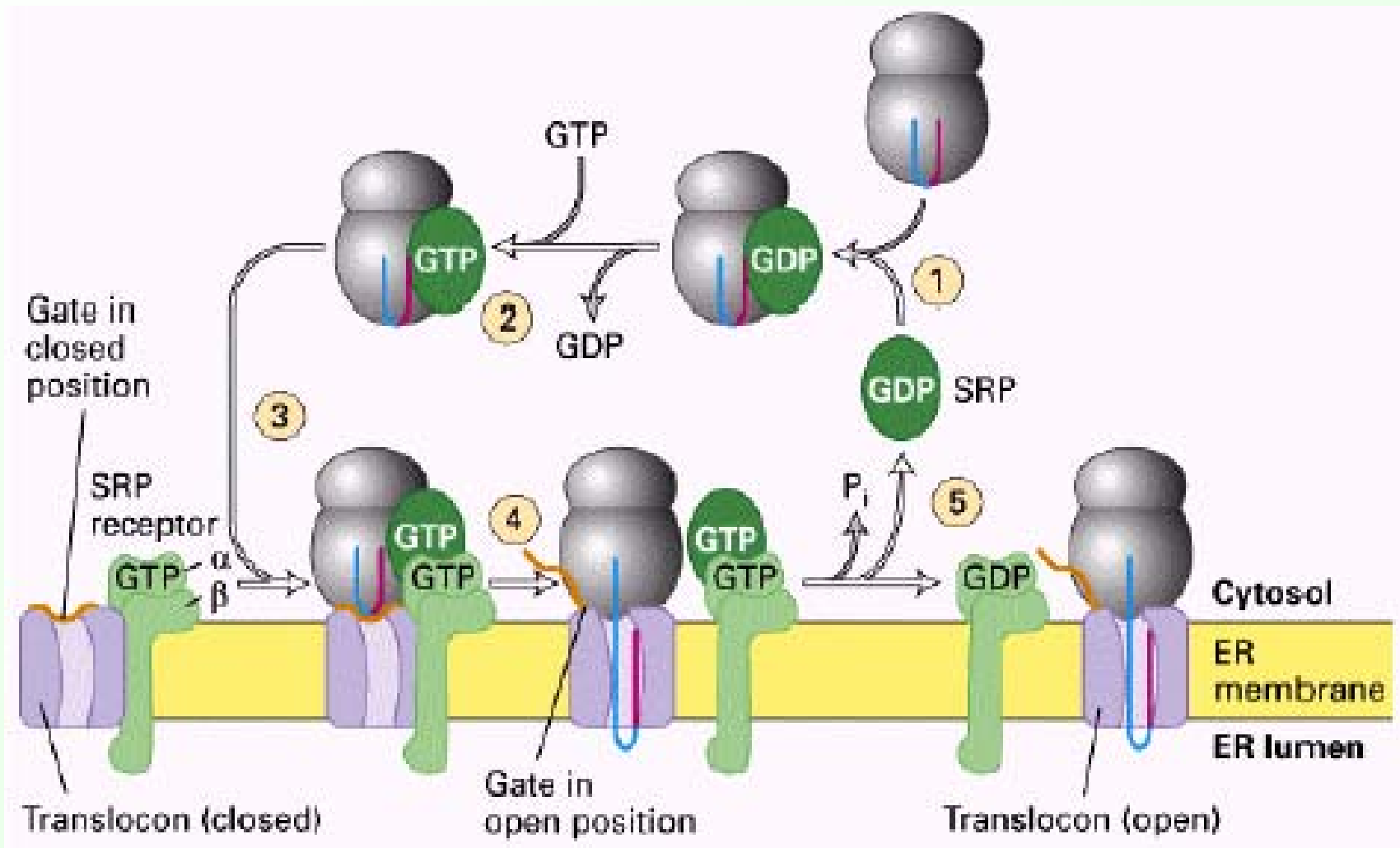

Transzlokon komplex

- **TRAM** – (= translocating chain-associated membrane protein) köti a szignál szekvenciát
- **Sec61p** – a translocon csatorna fő összetevője; a gyűrű-alakú struktúra felépítője
- **Sec 61 b és Sec 61g** kötődik a Sec 61p-hez és így alakul ki a Sec 61 komplex
- A **Sec 61 komplex** kötődik a riboszómához, részt vesz a transzmembrane transzferben

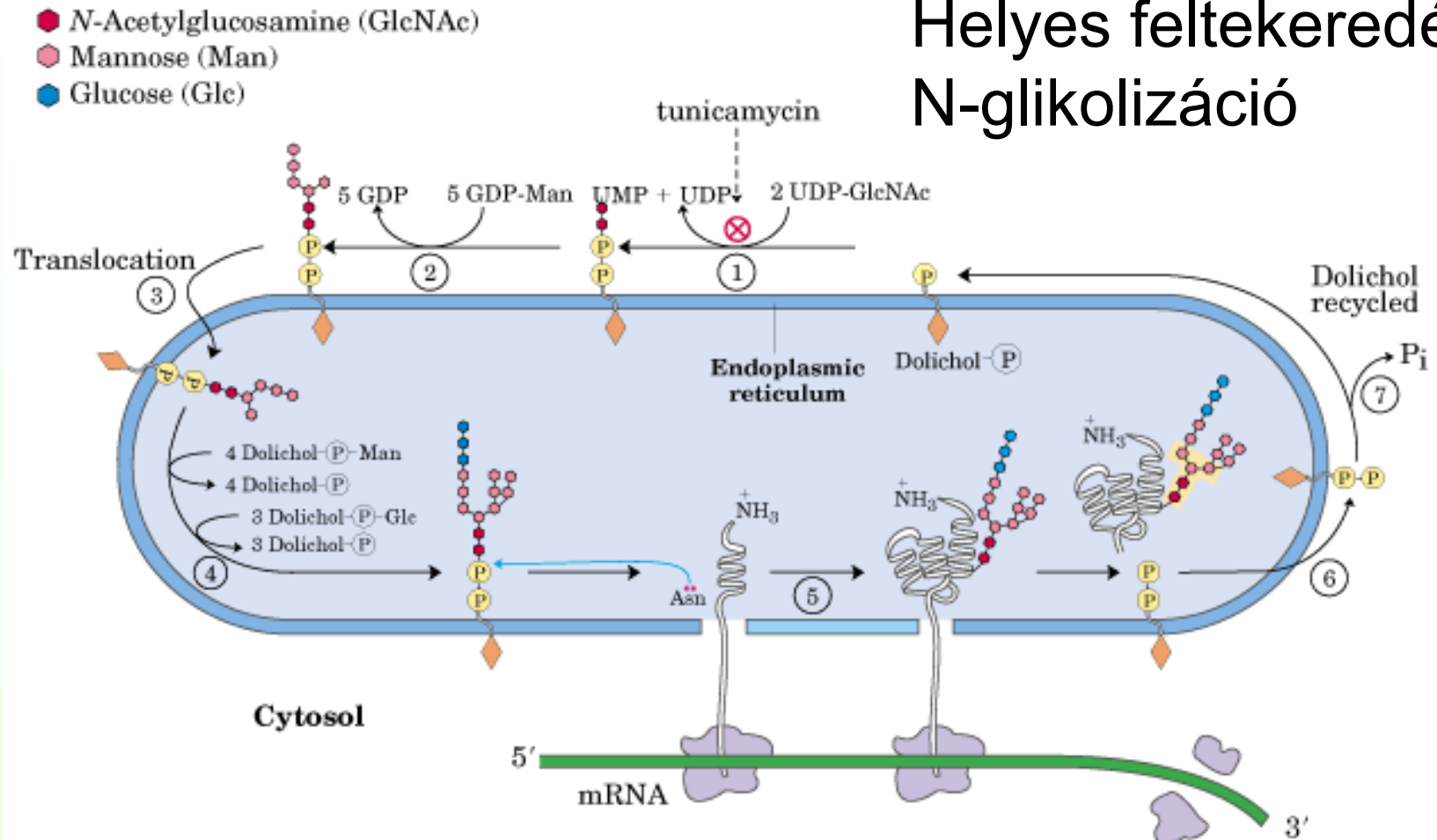

A fehérje kapcsolódása a transzlokonhoz

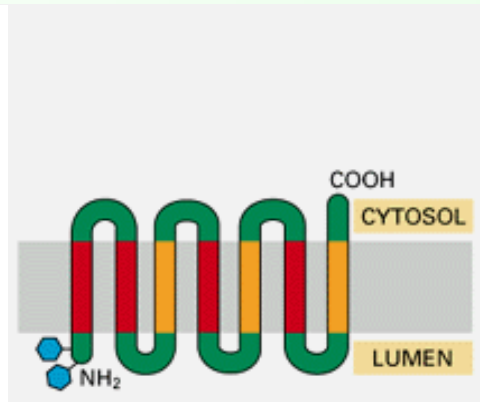
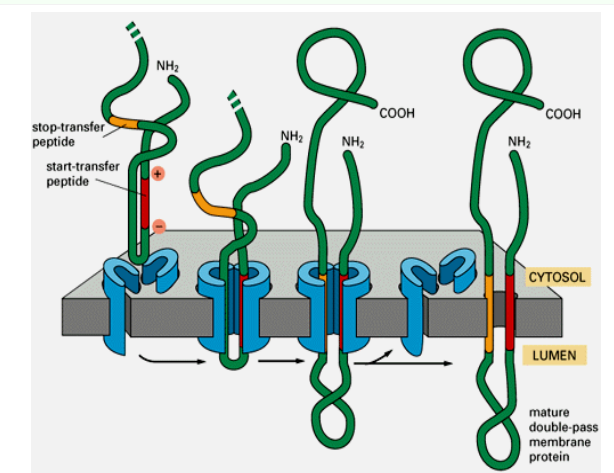
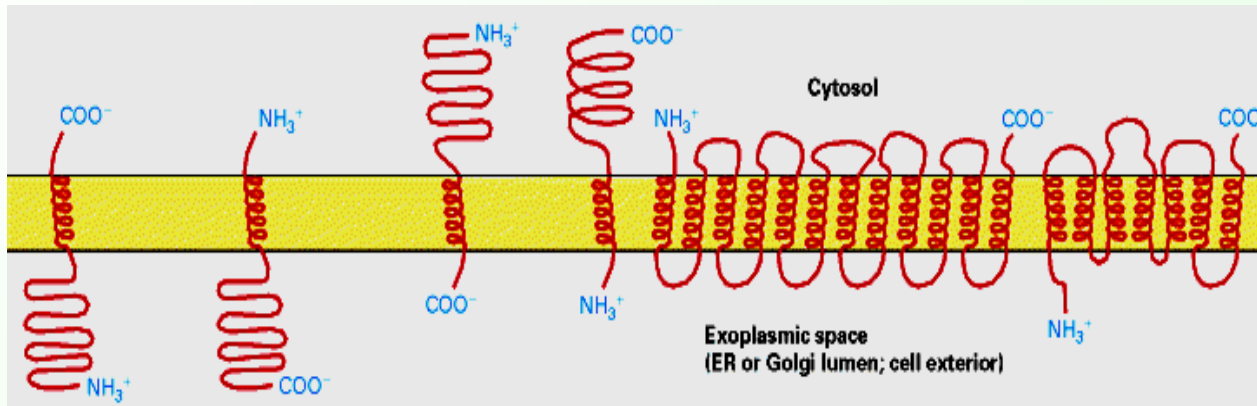
Fehérje processzálas 1. (DER lumen)

Helyes feltekeredés
N-glikolizáció

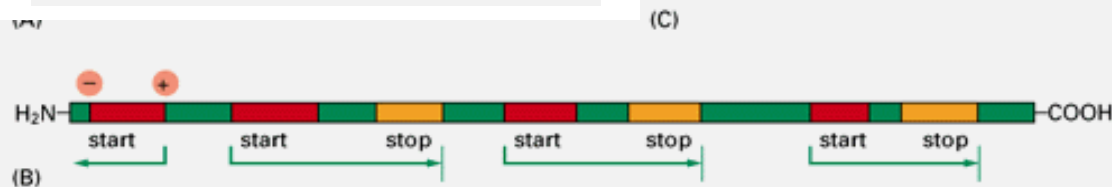

Membrán fehérjék

START és STOP transzlokációs szignállok

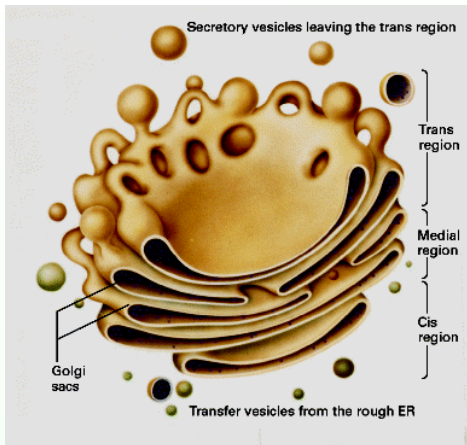

(C)

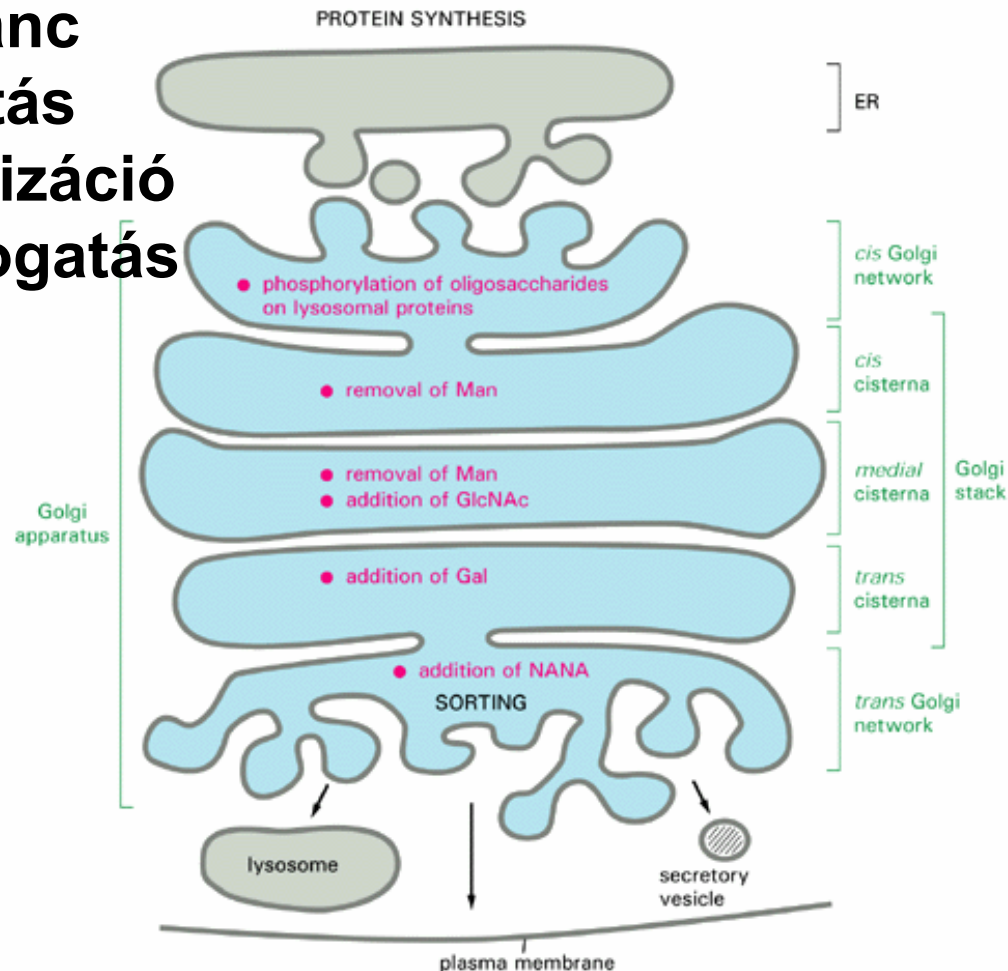
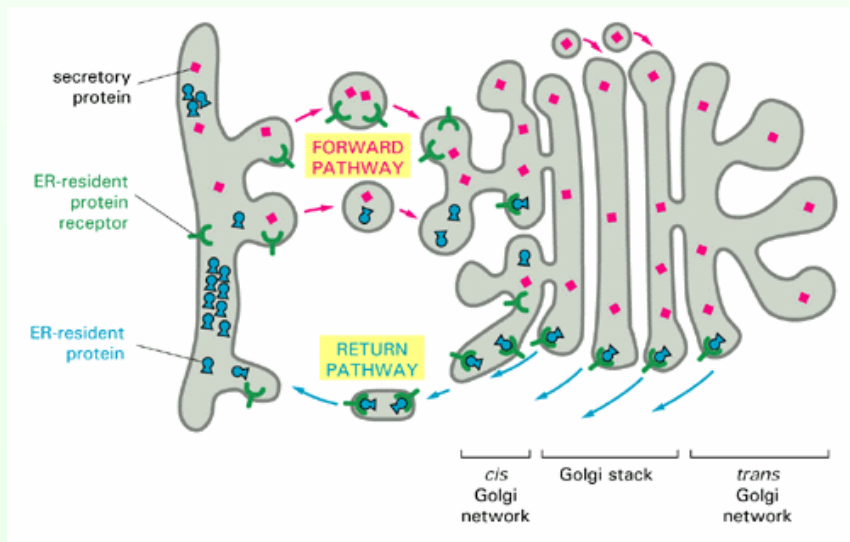

(B)

Fehérje processzálas 2. (Golgi lumen)

- M-6P szignál
- cukor lánc módosítás
- O-glikolizáció
- szétválogatás

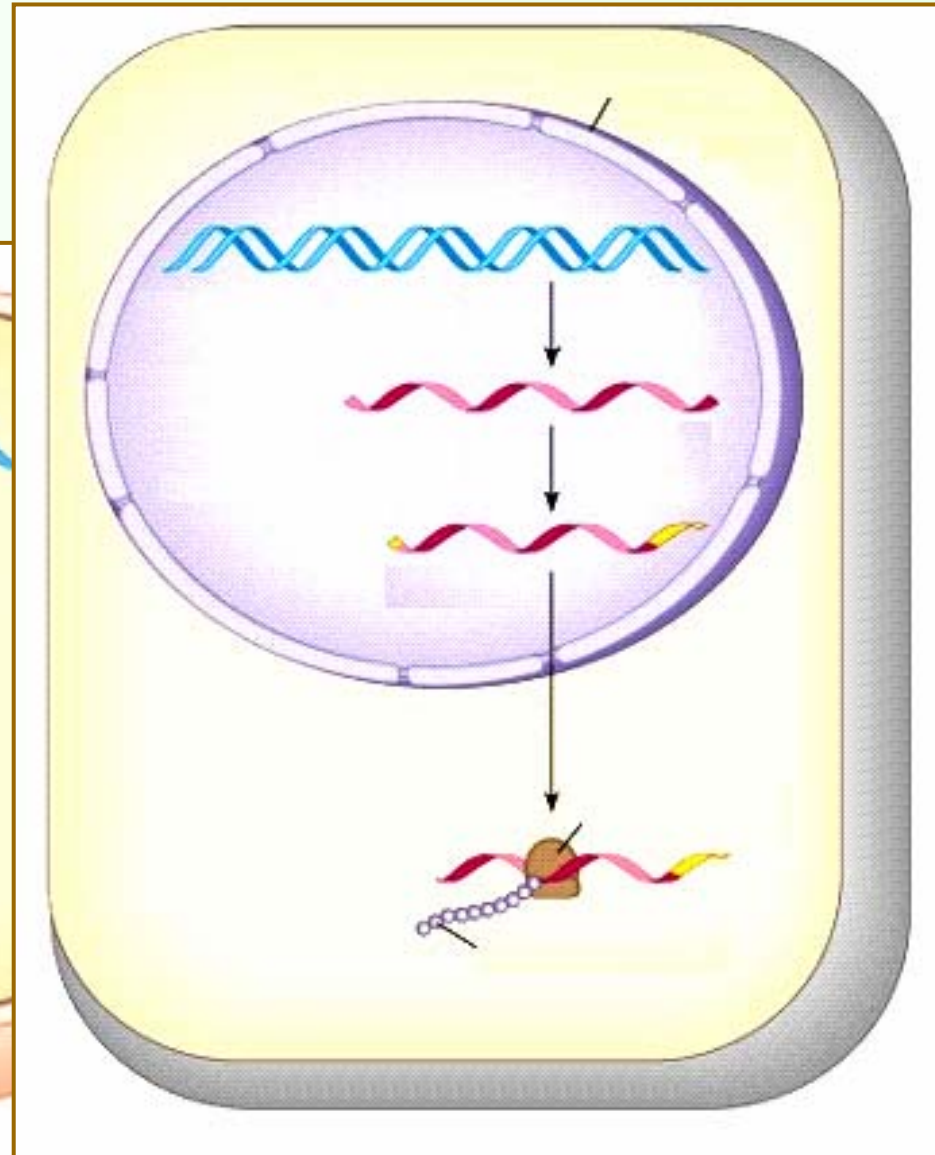
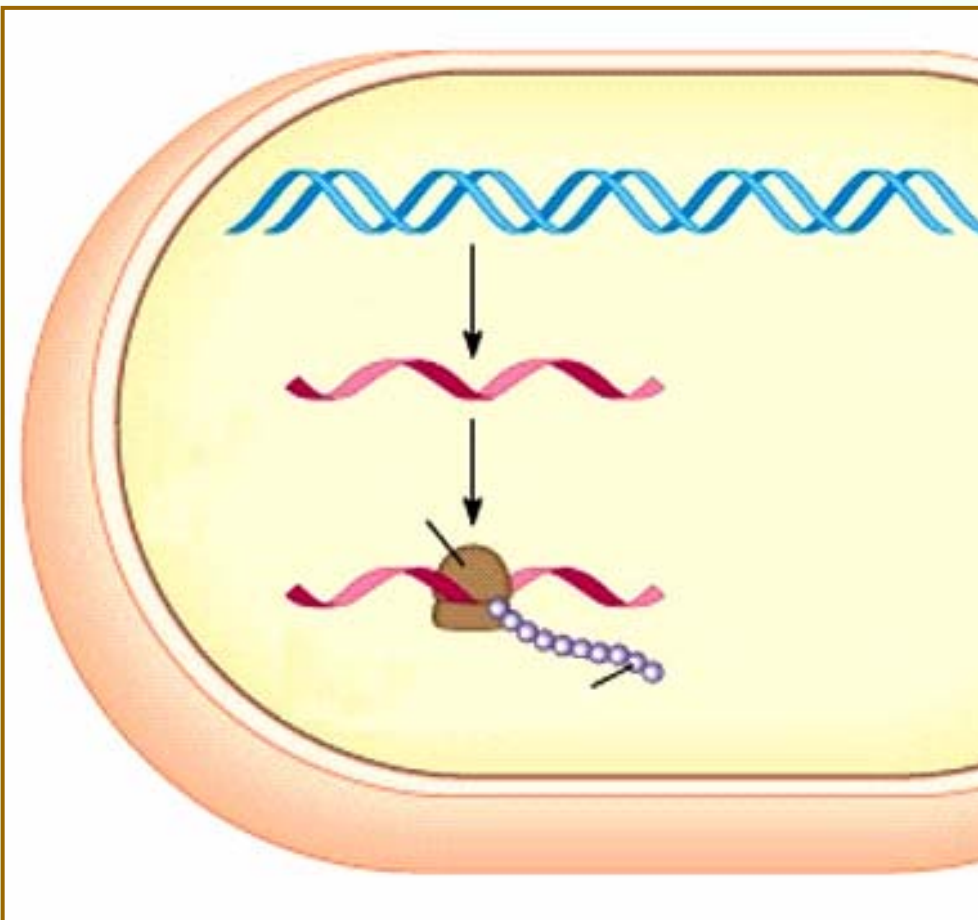

Poszt-transzlációs modifikációk

- Proteolítikus bontás
- Glikoziláció

- Aciláció
- Metiláció
- Foszforiláció
- Szulfatálás
- Preniláció
- C-vitamin függő modifikációk
- K-vitamin függő modifikációk
- Szelenoproteinek

Prokarióta ↔ Eukarióta

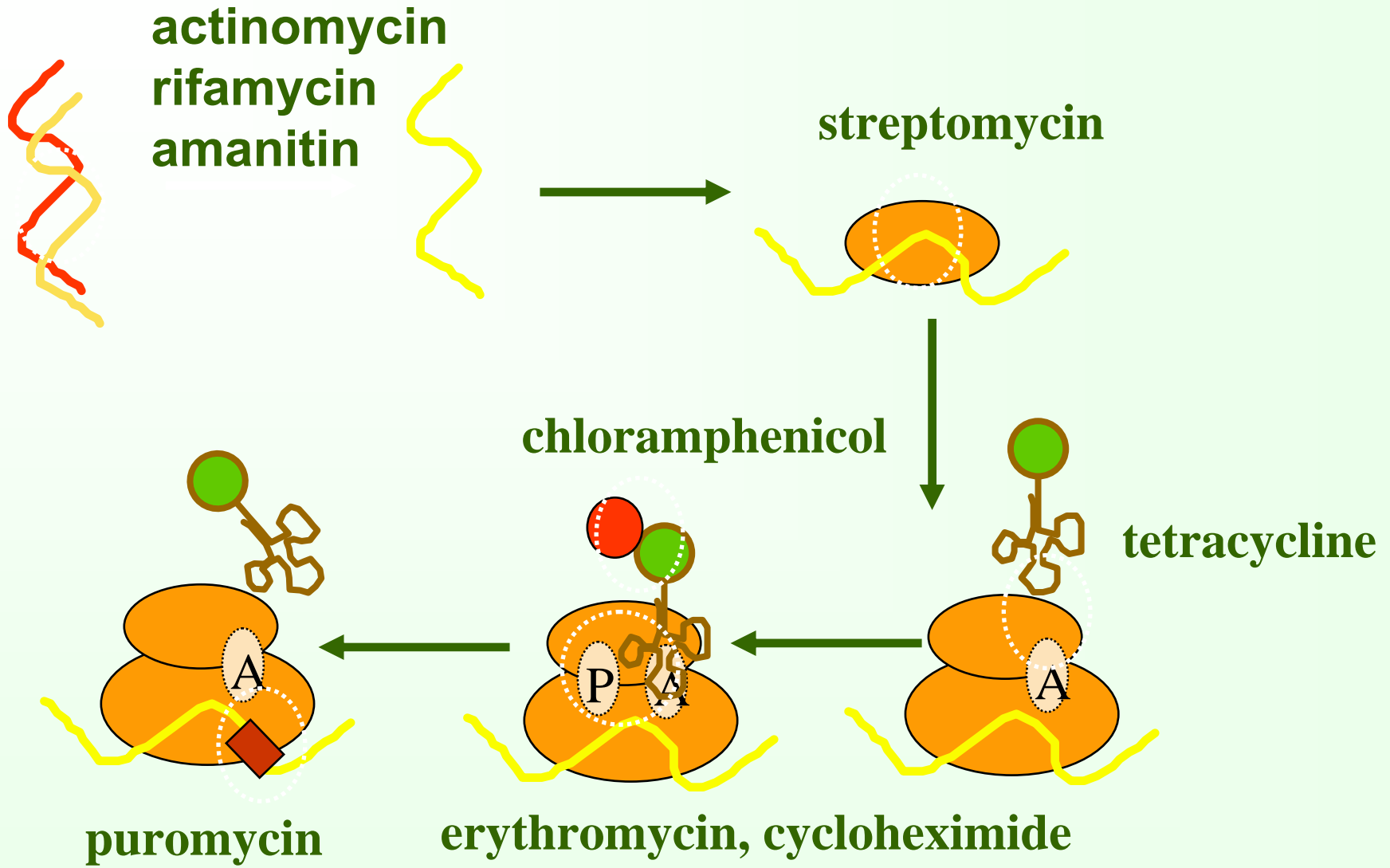

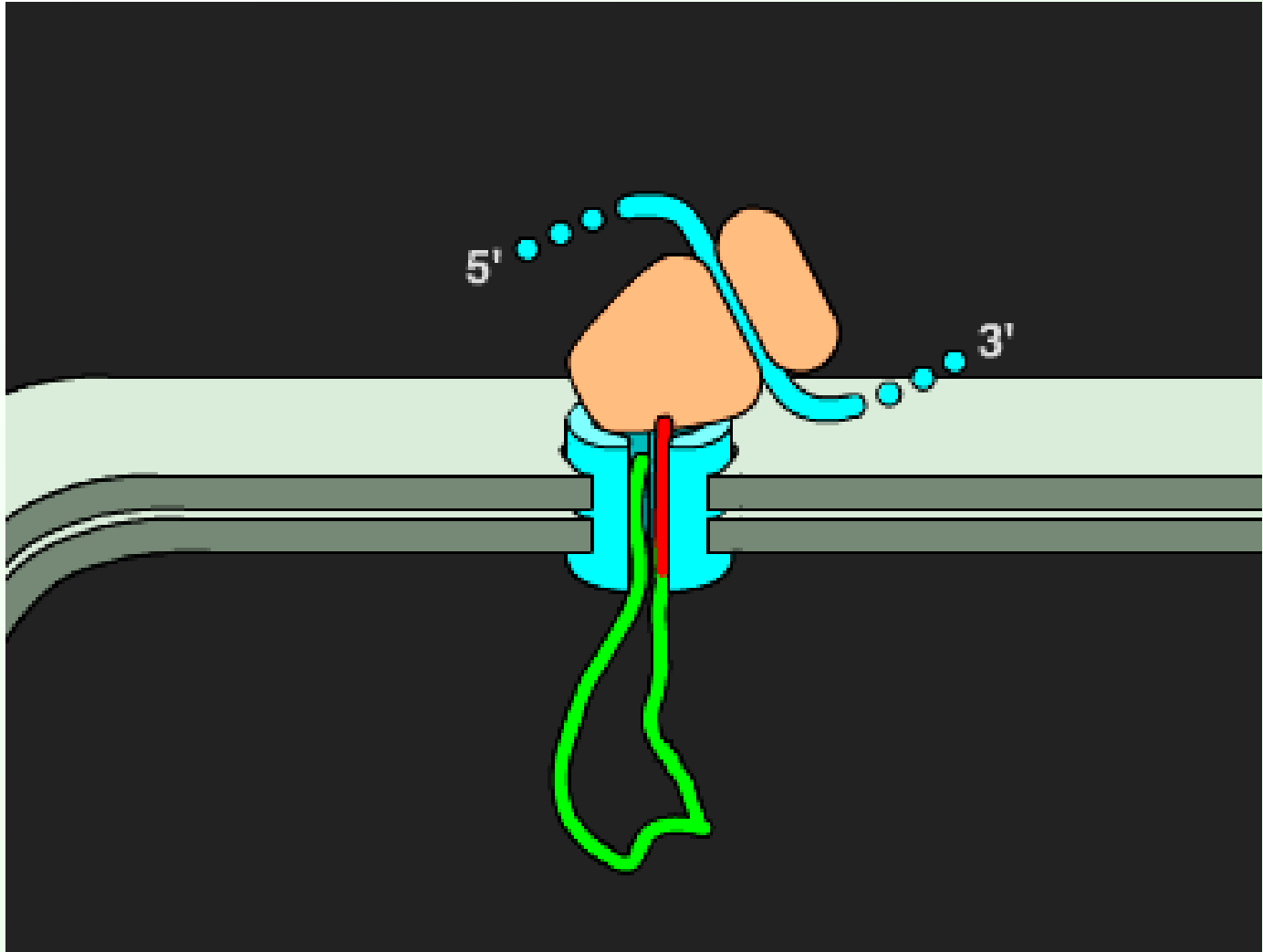
Antibiotikumok

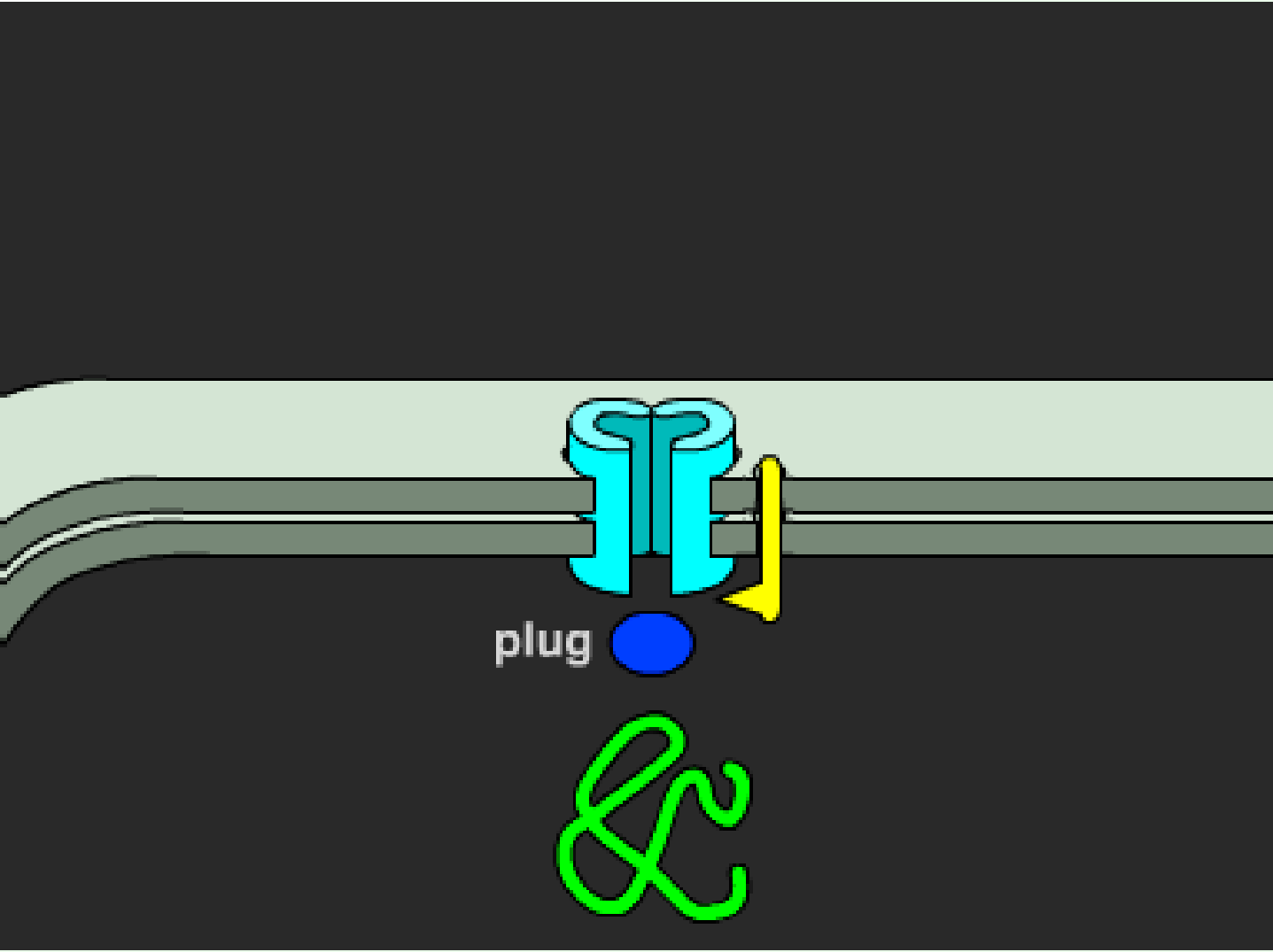
A protein szintézis különböző lépéseit gátolják

- Actinomycin D - transzkripció (komplex DNS-sel)
- Rifamycin - transzkripció (RNS polymerase)
- Amanitin - transzkripció (RNS polymerase II)
- Streptomycin - iniciáció
- Tetracycline - aminoacyl-tRNS - A lókuszt
- Erythromycin - tRNA transzlokációja az A-ról a P lókuszt
- Cycloheximide - " (csak eukaryotákban)
- Chloramphenicol - peptid kötés
- Puromycin - termináció

Penicillin és Cephalosporinok - a bakt. Sejtfal szintézise
(proteoglycan-ok)

plug

